

I. S

**Herinneringen aan de evacuatie tijd en de bevrijding
in de Tweede Wereldoorlog
periode van 7 november tot 20 januari 1945**

samengesteld door de toen 12 jarige (29-7-1932)

Sef van Wegberg

Zoon van
Sjaak van Wegberg

Kleinzoon van
Jan van Wegberg

Kerk van Pey waarvan de torenspits werd afgeschoten

Deze afschuwelijke periode heeft Sef voornamelijk doorgebracht in de schuilkelder van zijn ouderlijk huis aan de Houtstraat, tezamen met vele anderen.

Met toestemming van Sef van Wegberg en de uitgevers van het prachtige historische Boek: “ Pey in de Tijd” worden wij in de gelegenheid gesteld om deze notitie op te nemen in:

- a. De website Pejjerlandj van Thei Golsteijn en**
- b. Toe te voegen aan de oorlogsverhalen van René Rutten.**

Het verhaal van Sef van Wegberg zullen wij integraal opnemen om geen afbreuk te doen aan zijn weergave van de ingrijpende oorlogsperiode, dat voor het eerst door hem voorgedragen is in de Peyer parochiekerk op 5 mei 1995 bij gelegenheid van de viering van 50 jaar bevrijding Pey.

Het verhaal van Sef van Wegberg:

7 november 1944: Toen begon de misère.

Aangezien het evacuatiebevel van 7 november 1944 in de Houtstraat nauwelijks of niet was opgevolgd, waren de meeste huizen rond het kruispunt nog bewoond. Beter gezegd, de kelders waren bewoond, want regelmatige beschietingen dwongen de mensen hun slaapkamers in kelders in te richten. Ons gezin was enkele dagen geëvacueerd bij onze neef Frie Giesberts, de slager te Hingen. Zijn huis zat met nog andere families mudvol.

Moeder en ik gingen het eerste terug naar de Houtstraat. Tommy, onze hond, had zich al geïnstalleerd in de kelder. Voor en na kwam ook de rest van de familie door de velden van het Hingen uit naar huis terug. Ook de weduwe van Neer, tante Trine, onze buurvrouw, nam met haar zeven dochters intrek bij ons, want zij hadden geen veilige kelder. Ook een zus van haar, tante Truu en haar man Naad Vergoossen kregen bij ons onderdak. Verder was er nog Gerrit Thissen, de bakkersknecht van van Neer. Omdat hij voor de Duitsers moest werken hadden wij geen gebrek aan brood. Een emmer stroop die vader van afvalfruit had laten stoken zorgde voor beleg. Even voor de bevrijding kwam als achttiende bewoner Mart van Deneer van het Hingen bij ons, maar die kwam minder voor de veiligheid, dan wel voor Lies van Neer waar hij een stevig oog op had. We hadden thuis café en dus ook een bierkelder. Deze was ingericht als vrouwenkelder. In de doorgang van

de huiskelder naar de bierkelder stond “de emmer” keurig afgeschermd door een gordijn. Daarvan werd ’s nachts regelmatig gebruikt gemaakt. In de mannenkelder werd voor het nachtelijk emmergebruik een raadselspel gemaakt. Op het geluid afgaande werd er geraden wie van de gelegenheid gebruik maakte. Mijn oor werd er door geoefend en ik kreeg steeds meer gevoel voor klanknuanceringsen.

17 januari 1945 werd het pas echt oorlog:

Het Littersven was een diepliggende wei tussen de tuin-boomgaard van de familie Heymans en het hoger liggende perceel van de familie Wijnen

De ochtend van de 17 januari 1945 had het gesneeuwd. Met mijn vriend Jacq Weeda, de tweeling Peters (Baer en Jan) en Ton Heijmans gingen we met geïmproviseerde sleetjes afdalingen maken in het Littersven. Zelf had ik een bol, geëmailleerd reclamebord van Douwe Egberts, dat het als slee goed deed. Toen kwamen de eerste granaatslagen, kennelijk uit de richting Susteren. De aansuizende granaten sloegen dichtbij in. Een gloeiend scherf viel sissend in de sneeuw op enkele meters afstand. We moesten zo snel mogelijk de schuilkelder van Wijnen zien te bereiken. Dat lukte. Toen de inslagen zich verwijderden, kon ik veilig ons huis bereiken, waar men uiteraard dodelijk ongerust was geweest. Die verdere ochtend waren de beschietingen ongemeen zwaar.

Tankbemanning op Schilberg

Er werd die dag meer gebeden dan anders. In deze activiteiten had mijn moeder duidelijk de leiding. Tijdens een van de gebedsstonden kregen wij bezoek van een Duitse soldaat. Zijn voornaam was Arwin en hij was enkele maanden ingekwartierd met een dertigtal soldaten in de danszaal van van Neer. Hinkend kwam Arwin de trap af en vroeg om hulp. Hij had een schotwond door het kuitvles van zijn linkerbeen. Ome Naad heeft hem toen verbonden met verband dat vader uit de drogisterij had verstopt voor eigen gebruik en als ruilmiddel voor voedsel van de boeren uit Putbroek. Opgelucht nam hij afscheid omdat hij er zeker van was dat zijn verwonding in een lazaret zou genezen. Enkele jaren na de oorlog heeft hij de familie verteld dat hij zichzelf gericht door een been had geschoten, dat hij te snel was genezen en dat hij later weer was ingezet bij de brug van Remagen over de Rijn.

18 januari 1945: vervolg van het vreselijke oorlogsscenario:

Tegen de middag van 18 januari drong het geluid van draaiende motoren door tot in de kelder, alsof er een luchtvloot overvloog, maar het bleken tanks, die vanuit Susteren en Echt opdrongen. Er breekt een waar inferno van zwaar geschut los, met tussendoor het ratelen van mitrailleurs. Iedereen in de kelder werd er stil van; zelfs bidden ging niet meer. Van een van de rustige momenten maakte Mart Deneer gebruik om met de emmer naar boven te gaan. Daar stond hij voor het eerst van zijn leven tegenover een Engelse soldaat in gevechtstenuue.

Een paar moedigen uit de kelder die al dachten bevrijd te zijn, waagden zich ook naar boven. Er stonden drie tanks in de Houtstraat; een voor het huis van Weeda, twee een eindje terug richting kruispunt. In de weggeschoten ramen van de bovenverdiepingen zaten Engelsen. Voor het H.Hartbeeld, op de hoek van het kerkhof, lag een Engelse soldaat die met zijn bren regelmatig salvo's gaf richting Oelers en het Hoogveld. De tuinen zaten vol met zich zelf fel verdedigende Duitsers en ook vanuit de kerktoren werden de Engelsen onder vuur genomen.

De eerste Engelse soldaten die ons in de kelder opzochten, hadden de uitwerking van sprookjesfiguren, die ons de bevrijding brachten. Maar zover was het nog niet. Voortdurend gingen ze naar de bovenverdieping om van daaruit de kerktoren onder vuur te nemen. In de euforie van de ontmoeting haalde mijn vader een goed bewaarde fles wijn onder de noodbedden vandaan, ontkurkte deze en bood de Engelsen met een "voila" een glas aan. Ze vertelden ons hoe de situatie was, want rond het kruispunt werd nog verwoed gevochten. Even later werd er weer op de kelderdeur geklopt. In hun beste Engels riepen onze Lies en Paula van Neer: "Come in, here are no Germans". De deur ging open en in onvervalst Duits klonk: "Was, wie heiszt das?"

Ome Naad stooft naar de keldertrap, trok de meisjes terug en maakte de Duitsers duidelijk dat er alleen burgers in de kelder zaten. Dat hielp niet, we moesten allen uit de kelder en naar de besneeuwde binnenplaats. Intussen onderzochten de Duitsers de kelder, maar vonden geen Engelsen. We mochten weer de kelder in, terneergeslagen. Door de kapotte ramen van de winkel zagen we voor het huis van Weeda een brandende Engelse tank. Vanuit de oprit van ons huis werd hij met een Pantzerfaust op een afstand van tien meter in de flank doorboord.

Van de bemanning sneuvelde de Engelse soldaat Finch, die enkele dagen later op het kerkhof van Pey begraven werd. Door de felle brandende tank vatte ook het huis van Weeda vlam. De familie Weeda, vader moeder en vijf kinderen en de ondergedoken broer van moeder Weeda moesten de kelder verlaten en staken de straat over naar de familie van de Brekel. Vader Weeda en zijn ondergedoken zwager Knoops liepen terug om nog wat spulletjes op te halen. Bij het oversteken sprak Knoops een Engelsman aan, waarschijnlijk om een sigaret te vragen. Bij terugkeer uit het brandende huis nam een sluipschutter hem vanuit de kerktoren onder vuur. Zwaargewond kon hij de kelder van Van de Brekel nog bereiken, maar enkele uren later bezweek hij aan zijn verwondingen. Hij werd op het kerkhof begraven naast de gesneuvelde Engelsman Finch. Maanden later is hij in Koningsbosch herbegraven .

18 januari 1945 in de namiddag offensief van de Engelsen:

Na de middag van de 18^e januari ontketenden de Engelsen een hevig granaatvuur, gericht op de kerktoren. Deze beschieting eindigde met een enorme dreun. Boven de galmgaten was de spits zodanig geraakt dat hij neerstortte.

Kerk Pey zonder torenspits.

Het grote ijzeren spitskruis viel door het dak van de winkel van Frans Smeets (er tegenover) waar het rechtop, achter de toonbank, bleef staan. Tegen de avond kwam er een Duitse officier in onze kelder en vroeg beleefd of hij de nacht in de kelder mocht doorbrengen. Hij was in gezelschap van een schildwacht, die ieder uur werd afgelost. In volle bepakking nam hij plaats op een van de bedden in de mannenkelder. “Abschnallen darf ich nicht” zei hij, maar spoedig deed hij zijn koppelriem met pistool af en ging languit liggen. De schildwachten brachten de officier regelmatig verslag uit van de situatie en hoe zijn manschappen het maakten. De woorden “gefallen en “vermiszt” vielen er regelmatig. Uit de woorden van de schildwacht viel op te maken dat de Engelsen zich nu bevonden in de Bosstraat en op het Kerkveld. Onze gemoedstoestand verbeterde zienderogen en de hoop op een snelle bevrijding groeide. In de nacht moesten de meisjes sneeuwwater opdweilen dat langs de telefoonleiding in de kelder sijpelde.

Een van de schildwachten vroeg de meisjes of er Engelsen in huis waren. Dit werd heftig ontkend. De Duitser kaatste terug dat er zeker Engelsen in huis waren geweest. Bij het doorzoeken van de bovenverdieping had hij oog in oog gestaan met een Engelsman, beiden met schietklare wapens. Ze hadden elkaar een hand gegeven en waren zeker niet als vijanden uit elkaar gegaan.

19 januari 1945 de lang verwachte bevrijding waar de mensen zo naar smachtten:

In de vroeg morgen van de 19^e januari stormde een Duitser de kelder in en berichtte de officier dat de Engelsen hun tanks opstartten en dat de eerste nevelgranaten reeds werden afgevuurd. De aanval zou niet lang op zich laten wachten. De officier feliciteerde mijn moeder met de komende bevrijding. Ook liet hij zich ontvallen de oorlog meer dan beu te zijn en dat hij gehoopt had die nacht in de handen van de Engelsen te vallen. Zij verlieten de kelder en liepen door de tuinen richting Hingen. Het geluid van ratelende tanks is hoorbaar. Toen het licht werd stormde onze neef Sef Giesberts de kelder in en schreeuwde: Kom eruit we zijn bevrijd”. In de Houtstraat was de ravage groot. De huizen zwaar beschadigd, kapotte tanks, de gesneuvelde soldaat Finch lag nog op de stoep bij Baghus. Op de speelplaats van de oude jongensschool lagen Duitse gesneuvelden.

Aan de overkant bij café Schulpfen (Brandpunt) een verwoest stuk Duits geschut met een gesneuvelde kanonnier. Die morgen zag ik voor het eerst weer wittebrood en chocolade.

dode Duitse soldaat bij café Schulpfen

gewonde (Bet van Simons) wordt in ambulance gelegd

Het gevaar was nog niet voorbij, want nu kregen we te maken met Duitse beschietingen, vanuit Hingen en St. Joost. Op het kruispunt kwamen de veehandelaar Schulpfen en schoenmaker Graus uit Echt om het leven. Nog weken lang hebben we in de kelder doorgebracht.

Tot zover het verhaal van Sef van Wegberg.

Nawoord:

Groot compliment aan Sef voor de samenstelling van dit oorlogsverhaal en de humane manier waarop hij de situatie, van zowel bevrijder als vijand, respectvol heeft omschreven.

Dit artikel zal zeker een waardige plaats krijgen op de website "Pejjerlandj" van Thei Golsteijn en in de klapper: "Oorlogsverhalen WO II van het Pejjerlandj" van René Rutten dat hem door zijn zus, Zus, op zijn verjaardag 29 juli a.s. zal worden overhandigd.

Hingen, 1 juli 2010: René Rutten